Әр дәуір өзіне лайықты дара тұлғаларды туғызып келгендігі хақ. Қазақ халқының бүгінгі сол дара да дана ұлдарының бірі – есімі әлемге әйгілі ғалым, көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері, академик Кенжеғали Әбенұлы Сағадиев!

ТҰЛҒА

Қабылсаят суындай шарапатты дәмге ие қасиетті Торғайдың мөлдіріне қанып, қазақтың іргесін бүтіндеп, туын тіктеген Жәнібек Қошқарұлының өрбіген алтын тамырынан түйнек салған мәуеге лайық нәрлі де нұрлы дәурен кешіп келесіз. Ұлтымыз ең қиын еткелектерден өтіп, ең биік мерейлерге жеткен жиырмасыншы ғасырдың әрі сүрең, әрі терең тарихында Абай, Ахмет, Шәкәрім, Міржақып, Мағжан, Әлихан, Қаныш, Мұхтар, Бауыржан, Әлкей, Сәбит, Ғабиттер ат байлаған асқақ абырой сөресіне өз тұлпарыңызды сіз де бекем байладыңыз. Алдыңыздағы бабаларыңыз бен ағаларыңыздай бәрінде де езіңіздің емес еліңіздің, өткіншінің емес мәңгіліктің қамын жеген қажырлы еңбегіңізбен, саф талантыңызбен, сақи адамгершілігіңізбен жеттіңіз.

Жиырма бірінші ғасырға Тәуелсіз Қазақ Мемлекетінің ірге тасын қалаушылардың, Азат Қазақ ұлтының рухани кесемдерінің бірі болып аттап отырсыз. Өкінішіңіз жоқ. Арманыңыз көп. Дегеніңізге жетіңіз! Аға жасындасыз. Баба жасына келіңіз! Асқар таудың басындасыз. Ұшпақты да көріңіз! Дүние тұнғанша тұрыңыз!

Әбіш КЕКІЛБАЙҰЛЫ,
Қазақстанның Еңбек Ері,
Қазақстанның халық жазушысы.

Кенжеғали Сағадиев XX ғасырдың диалектикасы мен қарама-қайшылықтарының, утопиясы мен антиутопиясы, социализмі мен антисоциализмінің күрделі мектебінен өткен қазіргі кезең ұрпағының, демократия мен ұлттық көксеулер жолында өткерген және өткеріп жатқан езінің рухани езегіндегі қобалжуларын, қарама-қайшы қарсылас дәуіріміздің өзара ықпалдастығын сезінген ұрпақтың тарихындағы қайталанбас ғажайып өкілдерінің бірі.

Шыңғыс АЙТМАТОВ.

Академик Кенжеғали Сағадиев

Жабал ЕРҒАЛИЕВ,
жазушы, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері

Ғұламалар айтады екен: Сен шыққан күнге тура қарай аласың ба?! Онда шаттана бер! Шат күлкіге де бөленгейсің! Өйткені, сен өмір кештің ғой!.. Сол кешкен өмір мен кешпелі де етпелі дүниенің адам баласына берілген өлшемді ғұмыры да бар. Ол аз бола ма, көп бола ма, бұл енді бір жаратқанның жазғанынан!

«Сүйер ұлың болса сен сүй, сүйінерге жарар ол» ,–деп хакім Абай айтқанындай есімі қазақ еліне һәм дүние әлеміне кенінен машһүр болып отырған академик, экономика ғылымдарының докторы, көрнекті қоғам және мемлекет қайраткері Кенжеғали Сағадиевті өз ортамызда жүрген дара да дана тұлға деп ардақ тұтар едік. Өз ортасынан шығандап шығып, шың биікке ұмтылған Кенжеғали Сағадиев сонау 1992 жылдың өзінде-ақ әлемнің жыл адамы аталған-ды. Беделі зор, мәртебесі биік халықаралық алуан ғылыми ассоциациялары мен қауымдастықтарының толық мүшесі ретінде танылып, әлемдік экономиканың күрделі мәселелеріне қатысты ұйымдастырылған конференциялар мен жиындарда терезесі тең тұрып тереңнен ой тербеткені баршамыздың мерейміз болып еді. Былайша айтқанда қоғамдық қатынастардағы алынбайтын камалдай көрінген күрмеуі мол күрделі мәселелерге батыл барып, бастамашылық таныпты. Былайғы жұртшың көпшілігіне беймағлұм, тосын болып көрінген жағдаяттарды ұңғыл-шұңғылын ақтарып, ұғындыра білген де осы Сағадиев еді. Академиктің арналы ой-пікірін қоштап, қошаметтегендердің бірі пәкістандық Хан мырза:

– Профессор Сағадиев мәртебесі өте жоғары кісі, әртүрлі жоғары орындарда қызмет атқарды. Қазақстаннын прогресіне және дамуына ғана емес, онын бүкіл аймағына үлкен үлес қосқан. Онын еңбектері мемлекеттік және халықаралық марапаттармен белгіленді, –дегенді айтты.

Ендігі қазақ жастары білімді, қазақ ұлтының алдағы болашағы жарқын болсын деген игі істердің барлығының басы-қасында Кенжеғали Сағадиевтің өзі жүріп, Одақ бойынша жиі-жиі сапарға шығуды әдетке айналдырғаны бар. Бұл игі амалдарының барлығы дерлік нәтижесіз қалмайтын. Сондай бір сапарының бірінде, яғни, 1987 жылдың мамыр айында СОКП Орталық Комитетінің Саяси Бюросының мүшесі В.П.Никоновтың қабылдауында болды.

Бірде Мәскеудегі Орталық Комитеттегі ықпалды адаммен осы жолы онаша отырып сейлесуді ойластыра келген Кенжеғали Әбенұлы сол сәтте Виктор Петрович Никоновтың жиналыста отырған кезіне дәл келмесі бар ма?! Амалсыздан Никоновтың көмекшісімен аз-кем шүйіркелесуге тура келді.ЦК-ның ұзын дәлізінін бойымен жүріп келе жатқан бұл екеуіне қарсы жолыққан әлдебір орыс жігіті сынай да, жақтырмай да қарағандай болды. Соны байқап қалған Никоновтың көмекшісі сәл абдырап:–Мынау Сағадиев деген азамат, Қазақстаннан келген. Целиноград ауыл шаруашылығы институтының ректоры, танысып қойыңыз, – деп ишарат білдірді әлгіге.

Шүңірейген көгілдір көздерімен тінте қараған әлгі шикі сары сәл маңғазсынып: – Сыртынан танимын, уақыты болса, онаша сейлесейін деп едім, – деп жүре сөйлесті.

Емен есіктің сыртында «Мищенко» деген жазуы бар кабинетке келіп кірген бойда қадр бөлімін басқаратын Мищенко көптен бері әлдекімнен ала алмай жүрген өшін алудың онтайлы бір сәті енді тұғандай шіреніп тұрып, ызбарлы қалыппен: –Халің қалай? Декабрь оқиғасы тынышталды ма, басылдыңдар ма?, – деген сұрақтарды қарша бората бастады.

– Басылды, жалпы біз ешқандай ереуілге шыққан жоқпыз, – дей берген Кенжеғали Әбенұлының осы бір ауыз сөзі Мищенконың төзімін тауысып, ойран-асырын шығарып, көкшіл көздері аязды күнгі әйнектей шытынап, ежіреіп кетті.

– Қалай ереуілге шықпадыңдар? Сенің институтын туралы әрбір жарты сағат сайын ақпарат алып тұрдым ғой. Білеміз сендерді!..

Бұл жағдайды күтпеген Кенжеғали ағанын әу баста абыржып қалғанын сезе қойған әлгі Мищенко өз үстемдігін көрсетіп, үсті-үстіне үдемелеп, бастырмалатып, пәле-жаланы үйіп төгіп жатыр.

Кенжеғали аға сол арадан үндемей шығып кетуді өзіне ар санады. Тұтас бір ұлтын қаралай айтылып жаткан ғайбат сөзге сыпайылап: – Сіз қателесесіз!, –деп жауап бере бастағаны сол еді Мищенко тіпті екілене түсті.

–Жоқ! Сендер баяғыдан ұлтшылсыңдар, әлі де ұлтшылдықтарың калмаған! Күні кеше неміс автономиясын құрғызбаймыз деп студенттеріне бүлік ұйымдастырғандықтарыңды калай ұмыттыңдар? Ал, енді мынау, міне! Осы сенін халкың қашан тынышталады?,–деп дүрсе қоя бересін.

–Мәселе былай ғой, –деп Кенжеғали Әбенұлы сабырлы да сыпайгершілік қалыппен бар жайды түсіндірмекші болды.

Тындар Мищенкоң жоқ. Ауыз өзімдікі деп нені болсын соны айтып жаткан Мищенко тіпті «гнилая интеллигенция» деуге дейін барды.

–Шіріген зиялы қауымыннын істеп жүргені анау, қайдағы ұлттық мүддені айтасыңдар, қайдағы?!. – деп шаптыккан Мищенко: –Көр, міне, өздерінінн не істеп жатқанын! Бәрін де қазақтар өздеріңнің туыстарыңмен бірдесін жасап жатырсындар! Қара, көр мынаны, міне!–деп мұнын алдына қалын-қалың әлдебір альбомдар мен кітаптарды лақтырып жіберді.

Шегірейген екі көзі шекесіне шыт айып деп тұрған Мищенко «ал көр, ал қаныҚ» дегендей айбарланып қоқиып қалған еді. Амалсыздан алдына лақтырылған әлгі кітаптарға таңыркай қарап-ды.

Сол сәтте Кенжеғали Әбенұлы өз көзіне өзі сенбесей халге түсті. Мынаны қараңыз, әлгі кітаптардын арасында Мұрат Мұкановтың қазақ руларына катысты шығарған тарихи еңбегі де жүр екен. Мұндай кітаптардың бұлардың қолына қалай түсіп жүргендігіне аң-таң болып тұрған Кенжеғали дәл алдында жатқан қалың мұқабалы суретті альбомның біреуін ашып қалмасы бар ма?!

Жүрегі зырк ете түсті. Әр суретте ашу кернеп жұдырықтарын түйген, колдарын сермеген казақ жастарынын, соның ішінде казақ кыздарынын қайсар бейнелі суреттерін көрді. Жастардын от шашкан жанарларындағы жарқыл енді беріспеске бекінгендей. Ашу мен ыза...

Ерлікке, азаттыкка, бостандыкка ел-жұртын шақырған есіл жастардын суреттегі бейнелеріне үңіле қарап тұрып, сол сәтте Кенжеғаның да бойындағы ашу мен кек атойлап, ойламаған жерден қаны басына теуіп шыға келсін!

Сол сәтте Мищенко әлгі альбомдарды өзінін алдына қарай тартып, жинап алды да, сөйлене жүріп, әрбір суретті жұдырығымен ұрғылап, аузы көпіргендей күйге түсті.

– Сен де «националиссің!» Не жетпейді әйтпесе?! Өмір бойы көрмеген жақсылықтарынның барлығын бізден көріп отырған жоқсындар ма?!.

– Сіз мені кешіріңіз, – деді Кенжеғали Әбенұлы әлгінің сөзін бөліп. –Мен сізге екі сұрақ қояйын, тым болмаса соны тынданызшы!

Сәл-пәл болса да Мищенконың алтығы басылғандай болып, қарсы алдында тұрған Кенжеғалиға ызбарлана қарап тұрды.

Кенжеғали Әбенұлы осы бір сәттік үнсіздікті пайдаланып қалғысы келді де, даусын сәл көтеріңкіреп, нығарлы да айбынды үнмен сөз бастады.

– Мынау біздің астанамыз Алматы, – деді Кенжеаға көз алдындағы көп суреттің бірін нұсқап. – Алматы тұрғындарының 20 пайызы ғана казақтар! Соны біз бірде-бір жерде, ешқашан айтқан емеспіз. Қазақстанның астанасын басқарып отырған да орыстар! Соны біз ауызға алдык па, жоқ! Мен Қазақстаннын солтүстік өңірінде туып-өскен жанмын. Тын жерлерді игеру науканы басталғанда солтүстік өңірлерде орыс ұлты он жеті пайызды ғана құрайтын. Енді қараңыз, қазір өзіміз он жеті пайыз болып қалдық. Тыңға келген халықтың бірде-бірін жатырқаған жоқпыз, дәм-тұзымызбен құшақ жая қарсы алдық. Сіз қалайша ұлттык интеллигенцияны ұлтшыл деп сөгесіз?!.

Мына казақтын тайсалмай, өзіне тура қарап сөйлегені намысына тиді ме қалай, Мищенко онан әрі долырып, ашуға булыккан қалпы қолдары дірілдеп, әлгі кітаптар мен альбомдарды аударып, төнкерумен болды. Сол бір теке-тірестен кейін Кәкімбек Салықовпен жүздесіп, екеуара сыр бөліскендері әлі күнге дейін есінде ағаның.

Жер ортасын шалған осы бір тұста Кенжеғали Әбенұлы өз кезінде Целиноград ауыл шаруашылығы институтын сегіз жыл бойы ректор болып басқарғанына ешбір өкінбейді де! Сағадиев басшылық еткен жылдары бұл институт сапалы білімнің, саналы тәрбиенің озық үлгісін көрсетіп республикалық, тіпті, одақтық деңгейдегі дәрежелі орындардан көрініп те жүрді. Еңбектің жаңғаны деген де осы болар! Кенжеғали Сағадиев ректорлық қызметінен кеткеннен кейін биотехникалық орталықтың бір топ ғылыми мамандары бидайдың жаңа бір сортын шығарды да, сол бидай сортын білікті басшы, білгір ғалым Сағадиевтің құрметіне орай «Кенжеғали» деп атағандарын да біреу білер, біреу білмес осы күндері!..

***

Арманы биік асыл ердің арқа сүйер таянышы өз отбасы екендігі айтпаса да түсінікті. Отан және отбасы деген ұғым кай кашанда ер азамат үшін ең кымбат екі егіз ұғым, кастерлі касиет. Құдай косқан жары Нағытай Әбітайқызы екеуі отбасылық өмірдің кызык пен кыындыкка толы дария сапар – ұзақ жолын кол ұстасып, бірге кешіп келеді. Қашанда жаксы жар жанына сая, көніліне медеу, тіршілігіне тірек емес пе?! Кәнігі карапайым отбасыларындағыдай үй шаруасының бар карекетін үйлестіру бәйбішесі Нағытайдың мойнында. Аллаға шүкір, отбасына ордалы ырыс, әулетіне әдемі сый-сыяпатшылыкты сыйлаған берекесі мол тұрмыстың берері мол екен. Әкеден көргенін, анадан үйренгенін балалары жалғастырып келеді. Расында, казақтың «Әке көрген ек жонар, шеше көрген тон пішер»,– дегені өмірдің өз қағидасы екен. Баланың жаксы аты, ілкімді ісі қай қашанда әке мерейін өсіріп, шаттыкка бөлейтіні бар. Өз таланты мен білімінің арқасында еліміздің белді де беделді тұлғасына айналып келе жатқан ұлы Ерланның орны бір төбе. Әкесінің әлі есінде. Кезекті сапармен шет елге ұшып бара жатқанында ұшақ ішінде американдық жолаушының «шынында сіз Ерлан Сағадиевтің әкесі боласыз ба?»,–деп таң-тамаша болғаны бір маркайтып тастаған еді. Ал, Нұрланы болса кішкентайынан зерек болып өсіп, математикаға бар ынта-ықыласын қойды. Сондықтан да болар Мәскеу университетінің кибернетика факультетін тәмамдады. «Жігітке жеті өнер де аз»,–дегендей арысқа түсер атан жілік азамат атанып, бокселіркнен те айналысты. Ер жігіттің бойындағы күш пен куат өмірдегі өз ұстанымымен ұштасып жатса, тіптен ғажап емес пе?! Онын кибернетикаға деген құштарлығынан болар сол жайында кітап та жазып тастады. Бала жастан биология ғылымына бет бұрып бейім болып өскен Ербол өз машығын өзгертіп, машакаты мол қытай тілінін тереніне бойлап жүр. Әрбір ата-ана үшін ұлдарынан ұлағат көргеннен артық қандай бақыт бар?!

Осынау саналы ғұмырында бірі аға, енді бірі іні бауыр болып Кенжеғали Сағадиев жайында ой тербетіп, қалам ұстағандар сіра да аз болмады. Солардың бірі, халқының аяулы перзенті, академик, марқұм Салық Зиманов Кенжеғали Сағадиевке зор баға бергенін де білеміз. Сабырлы мінезіне басып, қашан болсын саркып сөйлейтін Салық ағаның осы бағасының өзі неге тұрар еді?!

– Сағадиев өзінің дарыны мен қарымының ерекшелігін, өзінің кім екенін іштей құндай алатын адам. Шешуші сәттерде қолында билік барлар беделімен басып, кеніліне қонбаған істі орындатпақ болса, қыр көрсетіп қарсы шығатыны да сондықтан болар, – деген зиялы пікірді академик Төрегелді Шарманов айтса, әрине тінтен орынды.

Құбылмалы заманның құйтырқы пенделерінен болатын қысас пен қыспақ, кедергі мен тосқауыл арғымақ текті азаматтың адымына әсте де тұсау болған емес. Анау бір жылдары Сағадиев Ұлттық Ғылым Академиясының президенті болған кезінде өзі соны түсінді және өзгелерге мойындатты.

Кенжеғали Сағадиев осынау абыройлы атка ие болған аяулы азаматты біздің қоғамның еңбектеген баласынан енкейген картына дейін біледі десек артық айтқандық емес. Кенжеғали аға – терен зерделі философ адам. Ол хакім Абай әлемін зерттегенде, тереңнен казып із тебірене сөйлен, телегей-теңіз білімнің қиясынан сермейді. Абай туралы аз айтылып, аз жазылған жоқ кой. Алайда, Кенжеғали Сағадиевтің өз Абайы өзінше сөйлеп, өзінше ақыл ұстайды, Жалған тамсанудан, жадағай таң қалудан сөйлен аулаққа салған зерттеуші оқырманын биік талғамның заңғар шыңына қарай еріксіз ерте береді. Қашан болсын мансабы барлардың жанында жалтақ, төмендегілердің алдында жарапазаншы болып та көрінгені жоқ. Мұнсыз да қоғамның сау ағзасына түскен кесел індет аз ба еді?!

Адамзат баласының бар ізгілік гуманистік идеясына тұнып тұрған баяғы саналы қазақтың салты мен дәстүрінің жоққа шығарыла бастауы кімді толғандырмас дерсіз?! Соны ойласа болды кей кездері өз ойынан өзі қашып, жан жұбатар дүниелерді окитын болып жүр. Сол оқығандарын көніліне тағы да тоқиды. «Ақылды деп, арды деп, ақ пейіл деп, мақтамайды ешкімді бұл күнде көп»,–дейді Абай. «Әділ билердің қолындағы билік казақтын неше түрлі дертін жазатын жақсы дәрі еді», –деп Ахмет Байтұрсынов қалай ғажап айтқан! «Адамның басшысы – ақыл, жетекшісі – талап, шолушысы – ой, жолдасы – кәсіп, қорғаны – сабыр, корғаушысы – мінез, сынаушысы – халық», –деген сөзді Сакқұлақ шешен де орайын келтіре ойып айткан екен.

Таусылмас ақыл иесі Кенжеғали Сағадиев жігіттің жолын бөгеп, қолын қысқартып, кара басына сор боп жабысатын тоғыз жауы бар екендігін ертеден-ақ мына бір өсиет сөзден біліп өсті. «Басты жауын – жалқаулық, сорлататын жаныңды»,–деп бастаулары бар сол өсиеттің! Осалдығын – аңқаулық, соктыратын санынды, жасқаншақ болсаң, ұры алар қорадағы малынды, жасықтық жалатқызбас – аузындағы балынды, өтірік айтсан – өңмендеп, жоғалтарсың арыңды, өсек терсеп телмендеп, суға кетірер салынды, көпірме босқа мақтан ғып, тұкке тұрмас барынды, көрінгенге жалтактап, бола алмайсын жағымды, біреуді алдап-арбаумен аша алмайсың бағынды,–дегенді айта отырып дана халқымыз осы бір дұшпандық касиеттерден өз ұрпағын әрдайым сақтандырып отырғандығы да бар. «Анаң үшін аянба – ант ұрады, балаң үшін аянба – бетін күйеді, елін үшін аянба – ерлігіне сын, жерін үшін аянба – жігіттігіне сын», – дегенді де оқып, бұған да еріксіз таң қалып, жадында ұстап қалғаны да бар.

«Рахат іздесен бейнетінен корыкпа, куаныш іздесең кайғысынан корыкпа»,–деген дана казақтың мұндай ұлағатты сөздерін ой санасынан тағы бір өткізер болса, бағыдан бері ел ішінде жазылмаған заңға айналып, санаға берік орныккан тәмсіл сөздер мен тәлімгер ұғымдар аз емес екен-ау! Сан ғасырлар қойнаунан жеткен халқымыздың шешендік сөздері мен билер шешімі осынын айқын дәлелі бола алар еді.

Кезінде кәнігі парламентші болып қалыптасқан Кенжеғали Сағадиев еліміздің бұл биік мінберінен келелі ой да айта білді. Сол сөздерінің барлығында да Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың ойын халыққа кеңінен жеткізіп, ғылыми сараптамалар жасап талай бір ұсыныстарымен халықтың мүддесін қорғап, қайткенде оң нәтиже шығаруға әрекеттенді. Ел есінде қаларлық көп іс тындырды. Әдетте, депуттаттың алдына түрлі шағымдарымен де, ұсыныс, өтініштерімен келетіндер де аз болмайды. Әсіресе, сол тұста өзі депутат болып сайланған Қостанай облысының Жангелді, Амангелді аудандары мен Арқалық қаласынан елдің әлеуметтік-экономикалық жағдайының құлдырауына байланысты келген азаматтар көп болды.

Торғай облысы таратылып, бағы тайып, бабы кеткен туған мекені Жангелді, Амангелді аудандары болса ендігі Қостанай облысының ең бір қиыр шетінде қалып қойды. Ара қашықтық бес жүз шақырымды құрайды. Темір жолды айтпағанның өзінде, автокөлік жүрер дейтін қара жолдың өзі қиындық тудыратын елді мекендер қыстың қақаған суығында мүлдем байланыссыз қалады. Денсаулық сақтау саласы құлдырағанның үстіне құлдырап кеткен-ді. Ата кәсібі – мал өсірудің өзі тиімсіздікке айналып, тұрғындардың көбі басқа жаққа қоныс аударуға мәжбүрлі болған. Ауыл мектептерінің материалдық базасы сын көтермейтін жағдайға жетіп, заманауи жетістіктердің иісі де сезілмейді. Жастардың қолы бос, жұмыссыздық белен алған, тұрғындарды арнайы кәсіп пен орта шағын бизнеске бейімдейтін кәсіби-техникалық оқу орындары атымен жоқ десе де болады.

Үкімет басшысымен болған бір кездесуінде қашанғы азаматтық ірілігіне басып Сағадиев осы мәселелердің барлығын да айта білді. Әлі күнге дейін шешімін таппаған шалғайдағы ауыл мәселесін көтерді. Үкімет басшысының назарына нақтылы не істеу қажеттілігін де жайып салды. Басты міндет кәсіпорындарды жаңартып, бизнестің қала аумағындағы тиімді түрлерін ойластырып, соны ұйлестіріп те реттеу қажет. Көпшілікке не қажет, олардын сұраныстары кандай? Міне, солардың барлығын да електен өткізіп, халықтың ыңғайына бейімдей отырып шағын және орта бизнес түрлерін дамытуға ықпал ету де қажет болатын. Жер-жердің географиялық жағдайларын да ескеріп, олардың өз төңіректеріндегі аудандармен байланысын нығайтып, Арқалықты сол өңірдің мәдениәлеуметтік орталығына айналдыру ойын да жасырмады.

Академик Кенжеғали Әбенұлы Сағадиев тек білгір экономист қана емес, ол ана тілінін жанашыры ретінде де танылып келеді. Ұлттық тілдің халін тілге тиек етіп, Мәжіліс отырыстарында талай рет сөз де қозғады. Аттандағанмен, айқай салғанмен де бүгінгі және ертеңгі күндері шешіле қоймайтын бұл шетін мәселеге ақылмен, өзіне тан сабырмен үн қосты. Сөз көп те, іс жоқ! Ойлап қараса, тілге қатысты шаруаның үлкені мен кішісі жоқ сияқты.

Арғы-бергі тарихта казақ руханиятының көшбасшысы, көсемсөзші һәм көреген білгірі, абырой-беделі, алтын дінгегі бола білген Аханнын, Ахмет Байтұрсыновпен жерлестігі өз алдына бір басқа да, сол Байтұрсынов пен Сағадиевтің аталас-ағайынды болып келері зор мақтаныш әрі зор абырой болса керек-ті. Әлі де болса Алаштын Ахметінің өз дәуірінің қойнауы мен тарих енішісіне сыймаған сом тұлғасы түгелдей танылмай отырғандығы және де ұлт көсемі ретіндегі де өз бағасын толық ала алмай келе жатқандығы да Кенжеғали ағанын бір бүйіріне шаншудай болып қадалып келе жатқаны да бар.

Көне Торғайдың касиетті де киелі топырағынан жаратылып, түлеп ұшқан кешегі Ахандардың, Ахмет Байтұрсыновтың бүгінгі дәстүрлі жалғасы, солардың көзі іспетті Кенжеғали Әбенұлы Сағадиевтің өз өмір жолы да, тағдыр талайы да, тамаша ғұмырнамасы да кез-келген жан иесін қызықтырары да, сүйсіндіріп, таң қалдырып, тамсантары да ақиқат.